

ترانه‌های باباطاهر عریان

تصحیح و پیشگفتار:

سید محی الدین الهی قمشهای

خانه فرهنگ هنر گویا

Goya Publication

Goya Publication

سرشناسه : باباطاهر، قرن ۵ق. Baba-Tahir

نویسنده : اردادی : د. ن. انگلیسی - فارسی

عنوان و نام پدیدآور : ترانه‌های باباطاهر عریان / تصحیح و پیشگفتار حسین محی‌الدین الهی قمشه‌ای؛
مقدمه و ترجمه منوچهر امانی ادوارد هرن آلن، الیزابت برنتون.
مشخصات نشر : تهران : خاندان فرهنگ و هنر گویا، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری : ۳۰۰ ص.

شابک : 978-602-8064-31-2

وضعیت فهرست‌نویسی : فیرا

یادداشت : انگلیسی - فارسی.

موضوع : شعر فارسی - قرن ۵ق. - ترجمه شده - انگلیسی

موضوع : Persian poetry -- 11th century -- Translations into English

موضوع : شعر انگلیسی - قرن ۲۰م. - ترجمه شده از فارسی

شناسه افزوده : الهی قمشه‌ای، حسین، ۱۳۱۹ - مصحح.

شناسه افزوده : هرون - آلن، ادوارد، ۱۸۶۱-۱۹۴۳م، مترجم.

شناسه افزوده : Heron-Allen, Edward

شناسه افزوده : برنتن الیزابت کرتیس، مترجم.

شناسه افزوده : Brenton, Elizabeth curtis

رده‌بندی کنگره : PIR۴۶۰۳

رده‌بندی دیویی : ۸۱۰/۲۲

شماره کتابشناسی ملی : ۶۰۵۲۷۲۹

ترانه‌های باباطاهر عریان

تصحیح و پیش‌گفتار:

حسین حسینی الهی قمشه‌ای

مقدمه و ترجمه نظوم اخلص

ادوارد هرُن آلن و الیزابت برتین

چاپ نخست: ۱۳۹۸

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۰۶۴-۳۱-۲

چاپ: خانه فرهنگ و هنر گویا

خیابان کریم‌خان زند، روبروی ایرانشهر، پلاک ۹۱

تلفن: ۸۸۳۱۳۴۳۱ - ۸۸۸۲۸۸۸۴

www.gooyabooks.com info@gooyapub.com

حق چاپ و انتشار کلیه مطالب محفوظ می‌باشد.

هرگونه اقتباس و استفاده از مطالب منوط به دریافت اجازه از ناشر می‌باشد.

یشگفتار

دلی دیزم خریدار محبت
کز او گرم است بازار محبت
لباسی بافتم بر قامت دل
ز بود محنت و تار محبت
باباطاهر

در پهنه بی کران ادب پارسی که سر دیار را شهر یاری دیگر است، ملک ترانه را به طاهر عریان بخشیده‌اند و اکنون هزار سال است که طاهر بر اورنگ ترانه‌های روستایی که همان دشت و صحرا را زده و هیچ‌کس را با او لاف همسری و سودای برابری برده است. ترانه‌های طاهر را می‌توان پیشرو غزل عاشقانه عرفانی و طلیعه سبک عراقی دانست. اگرچه شعر پارسی خود با عشق آغاز شده و محققان ادب بیت سیف و ساه زیر را از ابو حفص سغدی «قرن سوم» قدیمی‌ترین شعر فارسی دری به‌مردده‌اند:

آهوی وحشی در دشت چگونه دودا
او ندارد یار بی‌یار چگونه بودا

و نیز قطعه معروف زیر از رودکی سمرقندی در بیان عشق الهی گویی از زبان مولانا و سعدی در حال و هوای سبک عراقی سروده شده است:

روی به محراب نهادن چه سود
دل به بخارا و بتان طراز
دلبر ما وسوسه عاشقی
از تو پذیرد نپذیرد نماز

ترانه از ساده‌ترین و کهنسال‌ترین کالبدهای شعر پارسی است که نسبش به اشعار هجایی در ایران پیش از اسلام می‌رسد. به همین جهت از دیرباز این گونه ترانه‌ها که به زبان محلی لری، نزدیک به زبان فرس قدیم، سروده می‌شد فهاییات و پهم‌یات می‌گفته‌اند و طاهر مصداق بارز بلبل، در آن بیت حافظ است که فرمود:

بلبل ز شاخ سر به گل‌بانگ پهلوی
می‌داد بر شاخ رس مقامات معنوی
یعنی بیا که آتش موسی نمود گل
تا از درخت نکته توحید بشنوی

زیرا ترانه‌های او هر چند رنگ و خیال ترانه‌های ساده روستایی و عطر و صفای طبیعت وحشی را به خاطر می‌آورد، اما در پرده همان بلبلی است که آتش موسی را در گل شهود کرده و نکته توحید را از درخت شنیده و بر شاخ سرو بلند سایه‌فکن یعنی درخت همیشه سبز فرهنگ معنوی ایران زمین، درس عشق و معرفت می‌دهد و در کوتاه‌ترین قالب شعری بلندترین معانی و مضامین عرفانی را درج کرده و به تعبیر خود او که گفت:

مو آن بحر م که در ظرف آمدستم
چو نقطه بر سر حرف آمدستم

و به‌رغم اشارت شیخ محمود شبستری در گلشن راز که فرمود:
معانی هرگز اندر حرف نایند
که بحر قلزم اندر ظرف نایند

مانند خود شیخ محمود بحر معانی را به حرف و ظرف آورده و با نقطه

هستی خویشی که همان نکته عشق و سر سویدای بنی آدم است، حروف عالم کثرت را معنی بخشیده است.

ظاهر درویشی است از تبار قلندران و رندان عالم سوز و دریادلان و سرآمدان روزگار که در نیمه نخست سده پنجم هجری پاسبان عهد الهی و عارف وقت خویش بوده و سخنان کوتاه و ناله های سوزان او بارقه ای از آن شراره عشق است که ماه و خورشید و هزاران انجم رخشان را به گردش و چرخش آورده و بدان شراره بازار عشق را به خریداری گرم کرده و بر رونق کالای معرفت افزوده و با تار محنت و پود محبت جامه ای فاخر بر قامت دل ها دوخته است.

شمس رازی ادیب و محقق معروف قرن هشتم و مؤلف کتاب مستطاب المعجم فی معاییر اشعار العجم اگرچه بر وزن عروضی فهلویات خرده گرفته اما به مقدمات و محبوبیت و شهرت این ترانه های فهلوی اعتراف کرده و گفته است:

«کافه اهل عراق را از سال و عامی و شریف و وضع به انشاء و انشاد ابیات فهلوی مشعوف یافتم و به اسفا و استماع ملحونات آن مولع دیدم، بلکه هیچ لحن لطیف و تألیف شریف از طرق اقوال عربی و اغزال دری و ترانه های معجز و داستان های مهیج اعطای ایشان را چنان در نمی جنباند و دل و طبع ایشان را چنان در اهتزاز نمی آورد که:

لحن اورامان و بیت پهلوی

زخمه رود و سماع خسروی

بزرگوار من المعجم

و این سخن «شمس قیس» همچنان در محافل وجد و سماع و حلقه مطربان و خنیاگران سنتی ایرانی راست می آید که بیشترین وجد و حال را با طنین خوش آهنگ و خاطره انگیز ترانه های طاهر عریان حاصل می کنند و هنوز چند ترانه یا اورامان بابا طاهر که به الحان گوناگون خوانده می شود پایان بخش بیشتر برنامه های موسیقی سنتی ایرانی است.